

WŁASNOŚĆ INTELEKTUALNA, PRZEMYSŁOWA I HANDLOWA

Własność intelektualna oznacza ogół praw wyłącznych przyznawanych z tytułu twórczości intelektualnej. Obejmuje dwa rodzaje praw: własność przemysłową, na którą składają się wynalazki (patenty), znaki towarowe, wzory przemysłowe i użytkowe, oznaczenia pochodzenia, oraz prawo autorskie, na które składa się własność artystyczna i literacka. Od wejścia w życie Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w 2009 r. UE ma wyraźnie określone kompetencje w dziedzinie praw własności intelektualnej (art. 118).

PODSTAWA PRAWNA

Artykuły 114 i 118 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).

CELE

Chociaż prawa własności intelektualnej są regulowane przepisami prawa krajowego, podlegają one także prawodawstwu unijnemu. Artykuł 118 TFUE stanowi, że w ramach ustanawiania i funkcjonowania rynku wewnętrznego Parlament i Rada, stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą, ustanawiają środki dotyczące tworzenia unijnego prawa własności intelektualnej w celu zapewnienia jednolitej ochrony prawa własności intelektualnej w UE oraz utworzenia scentralizowanych ogólnounijnych systemów zezwoleń, koordynacji i nadzoru. Legislacyjne działania Unii Europejskiej w tej dziedzinie sprowadzają się głównie do harmonizacji określonych aspektów praw własności intelektualnej przez tworzenie jednolitego europejskiego systemu, jak w przypadku znaku towarowego UE czy wzoru unijnego, a w przyszłości także w przypadku patentu. Za zarządzanie znakami towarowymi UE i wzorami unijnymi odpowiada [Urząd Unii Europejskiej ds. Własności Intelektualnej \(EUIPO\)](#).

OSIĄGNIĘCIA

A. Harmonizacja prawodawstwa

1. Znaki towarowe i wzory

Ramy prawne dla znaków towarowych w UE opierają się na czteropoziomowym systemie rejestracji znaków towarowych, który współistnieje z krajowymi systemami znaków towarowych zharmonizowanymi dyrektywą o znakach towarowych ([dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/95/WE](#) z 22 października 2008 r. mająca na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków

towarowych). Oprócz procedury krajowej, możliwymi procedurami zmierzającymi do ochrony znaków towarowych w UE są: procedura Beneluksu, wprowadzony w 1994 r. znak towarowy Unii Europejskiej oraz procedura międzynarodowa. [Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2015/2424](#) z 16 grudnia 2015 r. zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 207/2009 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 2868/95 wykonujące rozporządzenie Rady (WE) nr 40/94 w sprawie wspólnotowego znaku towarowego oraz uchylające rozporządzenie Komisji (WE) nr 2869/95 w sprawie opłat na rzecz Urzędu Unii Europejskiej ds. Własności Intelktualnej (EUIPO) upraszcza krajowe i unijne przepisy o znakach towarowych, obniża koszty rejestracji znaku towarowego w UE, przyspiesza procedurę rejestracji oraz sprawia, że jest ona pewniejsza i bardziej przewidywalna, co zwiększa pewność prawa dla właścicieli znaków towarowych.

Na mocy [dyrektywy 98/71/WE](#) z 13 października 1998 r. zbliżono ustawodawstwa krajowe w sprawie prawnej ochrony wzorów. [Rozporządzenie Rady \(WE\) nr 6/2002](#) z 12 grudnia 2001 r. (ze zmianami) ustanowiło wspólnotowy system ochrony wzorów. [Decyzją Rady 2006/954/WE](#) z 18 grudnia 2006 r. i [rozporządzeniem Rady \(WE\) nr 1891/2006](#) z tego samego dnia powiązано unijny system rejestracji wzorów z międzynarodowym systemem rejestracji wzorów przemysłowych Światowej Organizacji Własności Intelktualnej (WIPO).

2. Prawo autorskie i prawa pokrewne

Prawo autorskie zapewnia, że twórcy, kompozytorzy, artyści, filmowcy i inni twórcy uzyskają wynagrodzenie za swoje dzieła i że dzieła te będą chronione. Technologie cyfrowe gruntownie zmieniły sposób, w jaki produkuje się, rozpowszechnia i wykorzystuje kreatywne treści.

a. Prawo autorskie

[Dyrektywa 2001/29/WE](#) z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym dostosowała przepisy o prawach autorskich i pokrewnych do postępu technologicznego, ale nie nadszła za niezwykle szybkimi zmianami, które zaszły w świecie cyfrowym, takimi jak zmiany w dystrybucji programów telewizyjnych i radiowych oraz w dostępie do nich, w wyniku których 49 % europejskich użytkowników Internetu ma dostęp do muzyki, treści audiowizualnych i gier online (według szacunkowych danych Eurostatu). Konieczna jest zatem harmonizacja przepisów dotyczących praw autorskich w całej UE dla konsumentów, twórców i przedsiębiorstw.

[Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2019/790](#) z 17 kwietnia 2019 r. w sprawie prawa autorskiego na jednolitym rynku cyfrowym przewiduje dodatkowe prawa autorskie dla wydawców prasowych oraz godziwe wynagrodzenie za treści chronione prawem autorskim. Jak dotąd platformy internetowe nie ponoszą odpowiedzialności prawnej za wykorzystywanie i umieszczanie treści chronionych prawem autorskim na swoich stronach. Nowe wymogi nie będą dotyczyły zamieszczania utworów chronionych prawem autorskim w celach niekomercyjnych w encyklopediach internetowych takich jak Wikipedia.

[Dyrektywa w sprawie przekazu satelitarnego oraz retransmisji drogą kablową UE/2019/789](#) z 17 kwietnia 2019 r. ma na celu zwiększenie liczby programów

telewizyjnych i radiowych dostępnych w Internecie dla europejskich konsumentów. Użytkownicy coraz częściej oczekują stałego dostępu do programów telewizyjnych i radiowych z każdego miejsca. Nadawcy oferują zatem coraz częściej usługi online oprócz tradycyjnej transmisji. Dyrektywa wprowadza zasadę kraju pochodzenia, aby ułatwić udzielanie licencji na określone programy oferowane przez nadawców na platformach internetowych (np. równoległa transmisja w Internecie (simulcasting) czy też możliwość obejrzenia lub wysłuchania programu później (catch-up)). Nadawcy będą musieli uzyskać pozwolenia na korzystanie z praw autorskich w swoim kraju siedziby (tj. kraju pochodzenia) w celu realizacji programów radiowych, telewizyjnych programów informacyjnych i programów na tematy bieżące oraz finansowanych z własnych środków produkcji dostępnych w Internecie we wszystkich państwach UE.

[Dyrektywa Rady 2017/1564](#) z dnia 13 września 2017 r. w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów i innych przedmiotów chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi z korzyścią dla osób niewidomych, osób słabowidzących i osób z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznawanie się z drukiem ułatwia dostęp do książek i innych materiałów drukowanych w odpowiednim formacie i ich obieg na rynku wewnętrznym.

[Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2017/1128](#) z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie transgranicznego przenoszenia na rynku wewnętrznym usług online w zakresie treści ma na celu zagwarantowanie, że konsumenci, którzy wykupują lub subskrybują dostęp do filmów, programów sportowych, muzyki, e-booków i gier, będą mieli do nich dostęp podczas pobytu w innych państwach członkowskich UE.

b. Okres ochrony prawa autorskiego i praw pokrewnych

Prawa te są chronione przez całe życie autora / twórcy i przez 70 lat po jego śmierci. [Dyrektywa 2011/77/UE](#) zmieniająca dyrektywę 2006/116/WE w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych wydłużyła czas ochrony praw autorskich w przypadku wykonawców nagrań dźwiękowych z 50 do 70 lat po zarejestrowaniu, a dla autorów muzyki, takich jak kompozytorzy i autorzy tekstów, do 70 lat po śmierci autora. 70-letni okres ochrony stał się międzynarodowym standardem w ochronie nagrań dźwiękowych. Obecnie w 64 krajach na całym świecie okres ochrony nagrań dźwiękowych wynosi co najmniej 70 lat.

c. Programy komputerowe i bazy danych

Na podstawie [dyrektywy 91/250/EWG](#) wymagano od państw członkowskich ochrony prawem autorskim programów komputerowych uznawanych za dzieła literackie w rozumieniu konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych. Ujednolicono ją [dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE](#). [Dyrektywa 96/9/WE](#) przewiduje ochronę prawną baz danych, przy czym bazę danych definiuje jako „zbiór niezależnych utworów, danych lub innych materiałów uporządkowanych w sposób systematyczny lub metodyczny, indywidualnie dostępnych środkami elektronicznymi lub innymi sposobami”. Dyrektywa ta stanowi, że bazy danych są chronione zarówno prawem autorskim odnoszącym się do twórczości intelektualnej, jak i prawem sui generis chroniącym inwestycje (pieniądze, zasoby ludzkie, wysiłki i energię) w uzyskanie, weryfikację lub przedstawienie zawartości bazy danych.

d. Organizacje zbiorowego zarządzania

W celu rozpowszechniania treści chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi oraz usług powiązanych należy uzyskać licencję na te prawa od różnych podmiotów, którym te prawa przysługują. Podmioty prawa autorskiego powierzają przysługujące im prawa organizacji zbiorowego zarządzania, która zarządza nimi w ich imieniu. Organizacja zbiorowego zarządzania jest zobowiązana do zarządzania tymi prawami, chyba że poda obiektywnie uzasadnione powody odmowy zarządzania. Podmioty prawa autorskiego mają swobodę powierzenia zarządzania przysługującymi im prawami niezależnym podmiotom zarządzającym. Takie niezależne podmioty zarządzające są podmiotami handlowymi, które różnią się od organizacji zbiorowego zarządzania między innymi tym, że nie należą do posiadaczy praw ani nie podlegają ich kontroli. W dniu 26 lutego 2014 r. Parlament i Rada przyjęły [dyrektywę 2014/26/UE](#) w sprawie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych do korzystania online na rynku wewnętrznym. Dyrektywa ta ustanawia wymogi mające zastosowanie do organizacji zbiorowego zarządzania, aby zapewnić wysoki poziom zarządzania, zarządzania finansowego, przejrzystości i sprawozdawczości. Dyrektywa zmierza do zapewnienia, by podmioty praw autorskich miały wpływ na zarządzanie swoimi prawami, a także przewiduje lepsze funkcjonowanie organizacji zbiorowego zarządzania dzięki ogólnounijnym normom.

Państwa członkowskie muszą dbać o to, by organizacje zbiorowego zarządzania działały w sposób najlepiej zabezpieczający interesy posiadaczy praw, których prawa reprezentują, oraz aby nie nakładały żadnych obowiązków, które nie są obiektywnie niezbędne do celów ochrony praw i interesów posiadaczy praw lub do efektywnego zarządzania tymi prawami.

3. Patenty

Patent to tytuł prawny, którego można udzielić w stosunku do wynalazku o charakterze technicznym, pod warunkiem że wynalazek jest nowy, zawiera nowatorskie rozwiązania i może mieć przemysłowe zastosowanie. Właściciel patentu ma prawo uniemożliwić innym osobom wytwarzanie, stosowanie lub sprzedaż wynalazku bez jego zezwolenia. Patenty zachęcają przedsiębiorstwa do koniecznych inwestycji w innowację, a także motywują osoby indywidualne i przedsiębiorstwa do przeznaczenia funduszy na badania i rozwój. W Europie wynalazki techniczne mogą być chronione za pomocą patentów krajowych, udzielanych przez właściwe organy krajowe, lub patentów europejskich przyznawanych centralnie przez [Europejski Urząd Patentowy \(EUP\)](#). Urząd ten jest organem wykonawczym Europejskiej Organizacji Patentowej, która zrzesza obecnie 38 umawiających się państw. Sama UE nie jest członkiem tej organizacji.

Po wieloletnich dyskusjach w gronie państw członkowskich Parlament i Rada zatwierdziły w 2012 r. podstawę prawną dla patentu europejskiego o jednolitym skutku („jednolity patent”). W ten sposób międzynarodowe porozumienie pomiędzy państwami członkowskimi ustanawia jednolitą i wyspecjalizowaną jurysdykcję w kwestiach patentowych.

Zatwierdzenie przez Trybunał Sprawiedliwości pakietu patentowego wyrokiem z 5 maja 2015 r. w sprawach połączonych C-146/13 i C-147/13 utorowało drogę do [prawdziwie europejskiego patentu](#). Poprzedni system będzie istniał równoległe z nowym systemem do czasu ustanowienia [Jednolitego Sądu Patentowego \(JSP\)](#).

Przyznany przez EUP jednolity patent zapewni taką samą ochronę o jednakowym skutku we wszystkich uczestniczących państwach członkowskich. Przedsiębiorcy będą mogli chronić swoje wynalazki we wszystkich państwach członkowskich UE na mocy jednego, jednolitego patentu. Będą również mieć możliwość zaskarżania i obrony jednolitych patentów w jednym procesie sądowym przed JSP. Na siedziby JSP zaproponowano Londyn, Monachium i Paryż. Pozwoli to usprawnić system i zaoszczędzić na kosztach tłumaczenia. Jednak w wyniku referendum w sprawie wystąpienia z UE, które przeprowadzono w Zjednoczonym Królestwie w czerwcu 2016 r., zachodzą poważne wątpliwości, czy kraj nienależący do UE może być umawiającym się państwem w ramach Porozumienia w sprawie Jednolitego Sądu Patentowego (UPCA). Ponadto w obecnym brzmieniu porozumienie wyraźnie ustanawia pierwszeństwo prawa UE (art. 20 UPCA) oraz stanowi, że orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) są wiążące dla Jednolitego Sądu Patentowego, a tym samym dla Zjednoczonego Królestwa.

4. Tajemnice handlowe

Praktykę nadawania informacjom poufnego charakteru stosuje się od stuleci. W wielu krajach istnieją instrumenty prawne służące ochronie tajemnic handlowych, stanowiące lub nie część prawa własności intelektualnej. Poziomu ochrony informacji poufnych nie można porównać z innymi obszarami prawa autorskiego, takimi jak patenty, prawo autorskie i znaki towarowe. Ochrona tajemnic handlowych jest bardziej zróżnicowana w zależności od kraju niż w przypadku innych obszarów prawa autorskiego, podobnie rzecz się ma ze stosowanymi podejściami. Ramy prawne w tej dziedzinie przypominają zlepek rozmaitych elementów, lecz od 2016 r. Unia posiada własne ramy prawne: [dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2016/943](#) w sprawie ochrony niejawnego know-how i niejawnych informacji handlowych (tajemnic przedsiębiorstwa) przed ich bezprawnym pozyskiwaniem, wykorzystywaniem i ujawnianiem.

5. Walka z podrabianiem

Według szacunków wartość importowanych do UE towarów podrobionych i pirackich wynosi około 85 mld EUR (do 5 % łącznej wartości importu). Handel towarami pirackimi reprezentuje aż 2,5 % handlu i opieka na kwotę sięgającą 338 mld EUR, co powoduje znaczne szkody dla podmiotów praw autorskich, rządów i gospodarek.

Ponieważ różnice między krajowymi systemami karania za działania związane z podrabianiem i piractwem utrudniają państwom członkowskim skuteczną walkę z tego rodzaju przestępstwami, Parlament i Rada przyjęły początkowo [dyrektywę 2004/48/WE](#) w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej. Celem tej dyrektywy, w której przewidziano środki, procedury i środki naprawcze na mocy prawa cywilnego i administracyjnego, jest wzmocnienie walki z piractwem i podrabianiem dzięki zbliżeniu ustawodawstw krajowych w celu zapewnienia wysokiego poziomu ochrony własności intelektualnej, równoważnego i jednolitego na rynku wewnętrznym. W [rozporządzeniu \(UE\) nr 608/2013](#) w sprawie egzekwowania praw własności

intelektualnej przez organy celne wprowadzono przepisy proceduralne dotyczące egzekwowania praw własności intelektualnej przez organy celne w odniesieniu do towarów podlegających dozorowi celnemu lub kontroli celnej.

B. Teoria wyczerpania praw

1. Definicja

Jest to teoria, wedle której właściciel prawa własności przemysłowej lub handlowej chronionego prawem jednego państwa członkowskiego nie może powoływać się na to prawo w celu uniemożliwienia „przywozu lub wprowadzenia do obrotu produktów wprowadzonych do obrotu w innym państwie członkowskim”. Teorię tę stosuje się do wszystkich dziedzin własności przemysłowej.

2. Ograniczenia

Teorii wyczerpania praw unijnych nie stosuje się do wprowadzania do obrotu produktu podrobionego lub do produktów wprowadzanych do obrotu poza Europejskim Obszarem Gospodarczym (art. 6 porozumienia w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej – TRIPS). W 1999 r. TSUE orzekł w wyroku w sprawie C-173/98 Sebago Inc. i Ancienne Maison Dubois & Fils przeciwko GB-Unic SA, że państwom członkowskim nie wolno stanowić w prawie krajowym o wyczerpaniu praw nadanych przez znak towarowy produktom wprowadzonym do obrotu w państwach trzecich.

3. Podstawowe akty prawne w tej dziedzinie:

- [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/115/WE](#) z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej;
- [dyrektywa Rady 93/83/EWG](#) z dnia 27 września 1993 r. w sprawie koordynacji niektórych zasad dotyczących prawa autorskiego oraz praw pokrewnych stosowanych w odniesieniu do przekazu satelitarnego oraz retransmisji drogą kablową;
- [dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/84/WE](#) z dnia 27 września 2001 r. w sprawie prawa autora do wynagrodzenia z tytułu odsprzedaży oryginalnego egzemplarza dzieła sztuki.

C. Nowe orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE)

W 2012 r. TSUE potwierdził w sprawie SAS ([C-406/10](#)), że zgodnie z dyrektywą 91/250 tylko wyrażony w formie program komputerowy podlega ochronie prawem autorskim oraz że w zakresie, w jakim logika, algorytmy i języki programowania obejmują koncepcje i zasady, owe koncepcje i zasady nie podlegają ochronie zgodnie z tą dyrektywą (pkt 32 wyroku). Trybunał podkreślił, że ani zbiór funkcji programu komputerowego, ani język programowania i format plików danych używanych w danym programie komputerowym w celu korzystania z określonych jego funkcji nie stanowią formy wyrażenia tego programu w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 91/250 (pkt 39).

W wyroku w [sprawie C-160/15](#) (GS Media BV przeciwko Sanoma Media Netherlands BV) TSUE stwierdził, że umieszczenie w witrynie internetowej hiperłączy odsyłających do chronionych prawem autorskim utworów swobodnie dostępnych

w innej witrynie internetowej bez zezwolenia autora nie stanowi „publicznego udostępniania”, w przypadku gdy osoba, która udostępniła to łącze, nie wiedziała o bezprawnym charakterze publikacji tych utworów i nie próbowała uzyskać korzyści finansowych.

W wyroku w sprawie [C-484/14](#) z 15 września 2016 r. TSUE stwierdził, że na mocy dyrektywy bezpłatne publiczne udostępnianie sieci Wi-Fi w celu przyciągnięcia uwagi potencjalnych klientów do sprzedawanych dóbr lub świadczonych usług stanowi „usługę społeczeństwa informacyjnego”, i potwierdził, że pod pewnymi warunkami dostawca usług udzielający dostępu do sieci telekomunikacyjnej nie może zostać pociągnięty do odpowiedzialności za przekazywane informacje. W związku z tym podmioty prawa autorskiego nie mają prawa żądać odszkodowania na tej podstawie, że sieć została użyta przez osoby trzecie do naruszenia ich praw. Zabezpieczenie połączenia z Internetem hasłem umożliwia kompromis między prawami własności intelektualnej posiadacza praw a wolnością prowadzenia działalności gospodarczej przez dostawców usługi dostępu do Internetu i wolnym dostępem do informacji przez użytkowników sieci.

ROLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Własność intelektualna tworzy wartość dodaną dla europejskich przedsiębiorstw i gospodarek. Jej jednolita ochrona i egzekwowanie przyczyniają się do wspierania innowacji i wzrostu gospodarczego. Parlament jest w związku z tym zaangażowany w próbę harmonizacji praw własności intelektualnej przez stworzenie jednolitego systemu europejskiego równoległe z krajowymi systemami, jak w przypadku znaku towarowego UE, wzoru unijnego oraz patentu europejskiego o jednolitym skutku.

W rozmaitych rezolucjach w sprawie praw własności intelektualnej, a w szczególności w sprawie prawnej ochrony baz danych, wynalazków biotechnologicznych i praw autorskich, Parlament opowiedział się za stopniową harmonizacją takich praw. Sprzeciwił się także udzielaniu patentów na części ciała ludzkiego. 27 lutego 2014 r. Parlament Europejski przyjął w związku ze sprawozdaniem z własnej inicjatywy rezolucję w sprawie opłat licencyjnych za kopie na użytek prywatny (prawo do sporządzania na użytek prywatny kopii legalnie nabytych treści), gdyż wskutek postępu technologicznego cyfrowe sporządzanie kopii na użytek prywatny nabrało dużego znaczenia gospodarczego. Parlament odegrał także bardzo aktywną rolę podczas opracowywania projektu traktatu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej [o wyjątkach w prawie autorskim dla osób niedowidzących](#) (traktat z Marrakeszu).

W ramach prac przygotowawczych do przeglądu unijnego prawa autorskiego (zob. A.2.a) Parlament przyjął we wrześniu 2018 r. sprawozdanie zawierające pewną liczbę istotnych zaleceń dotyczących wszystkich aktualnie rozważanych kwestii. W trakcie procesu legislacyjnego toczyła się ożywiona debata publiczna dotycząca art. 11 i 13 projektu dyrektywy w sprawie praw autorskich na jednolitym rynku cyfrowym. Jej zwieńczeniem było głosowanie w Parlamencie popierające wysiłki na rzecz stworzenia nowego prawa pozwalającego wydawcom prasowym na pobieranie wynagrodzenia za korzystanie z ich treści na niektórych dużych platformach informacyjnych i nowego prawa ułatwiającego śledzenie naruszeń praw autorskich w internecie. Branża twórcza okazała zadowolenie, podczas gdy przedstawiciele firm

technologicznych zaatakowali propozycje. Ostatecznie głosowanie w Parlamencie ponownie nadało ton negocjacom z Radą, które zakończono ostatecznym przyjęciem dyrektywy 17 kwietnia 2019 r.

Udo Bux
05/2019

